

RLA07 Křesťanství II

Křesťanství ve světle osvícenství

– racionalistická kritika křesťanství, deismus, zjevené vs. přirozené
náboženství

Situácia po náboženských vojnách

- náboženstvo ako zdroj konfliktu
- únava konfesijnými spormi a kontroverziami
- implementácia vs. formálne prijatie konfesie
- emancipácia politického, spoločenského a intelektuálneho života
- apokalyptická perspektíva vs. pokrok

Situácia po náboženských vojnách

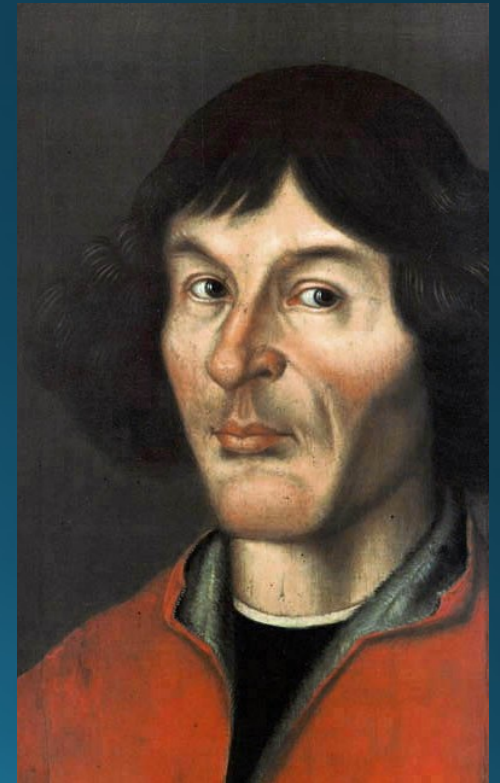
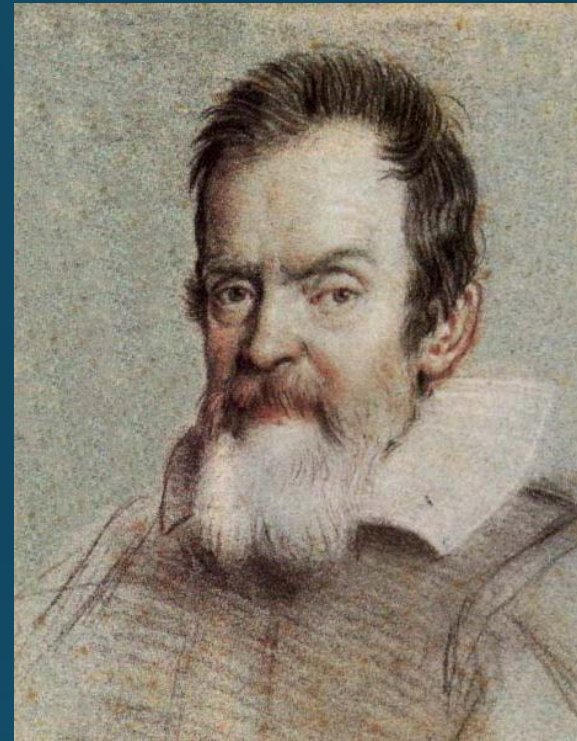
- rímsky katolicizmus: južná Európa, západné Stredomorie, Írsko, Rakúsko, Bavorsko, Poľsko, Litva
- protestantské denominácie: severná Európa a stredná severná Európa, Veľká Británia, severné Írsko, luterské Baltské more (Nemecko, Prusko, Škandinávia, Fínsko, Estónsko, Lotyšsko), Sliezske, juho-západné Nemecko, Švajčiarsko
- mimoeurópska expanzia: Stredná a Južná Amerika, Afrika (Mys dobrej nádeje, Kongo, Angola, Zambezi, Mozambik), Ázia (Goa, južná India, Šrí Lanka, Nepál, Tibet, Filipíny, Čína, Indočína, Indonézia, Japonsko)

Map 1 Confessional map of Europe c. 1700

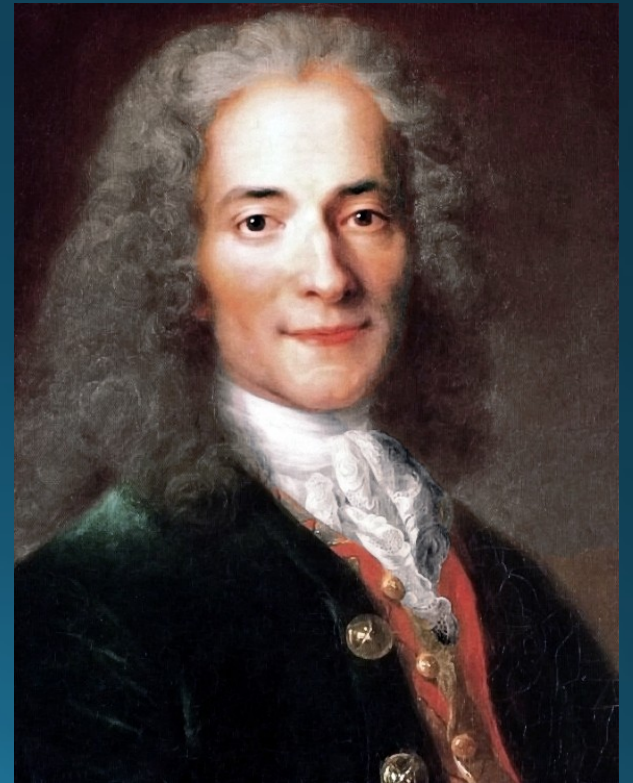
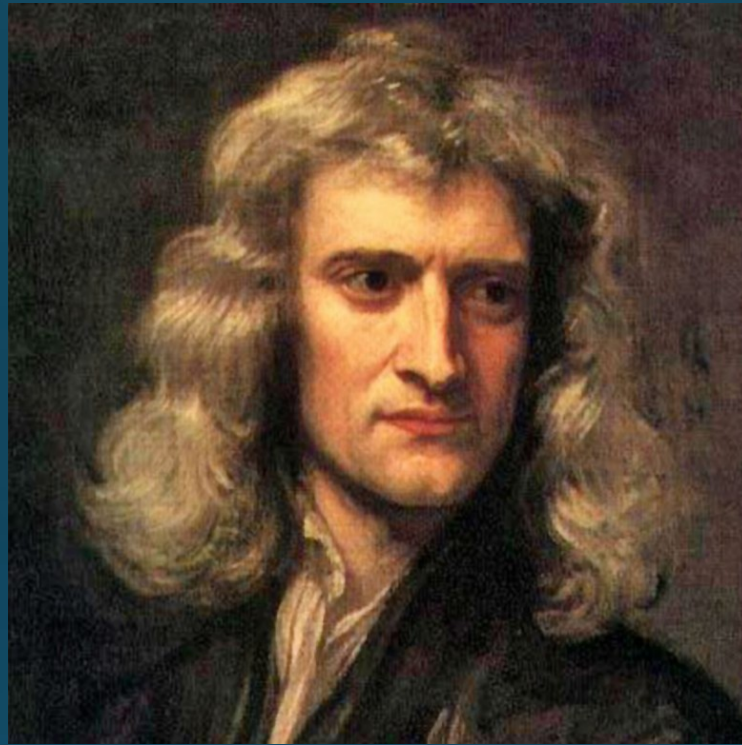
Osvietenstvo

- koniec 17. storočia
- pietizmus a osvietenstvo
- rozvoj vedy
 - astronómia
 - Kopernik 1473-1543, Kepler (1557-1630), Galilei (1564-1642),
 - ambivalencia, „akomodácia“
 - „racionálny“ Boh
- racionalizmus
- orientalizmus a kultúrny relativizmus
- prekonanie náboženského partikularizmu

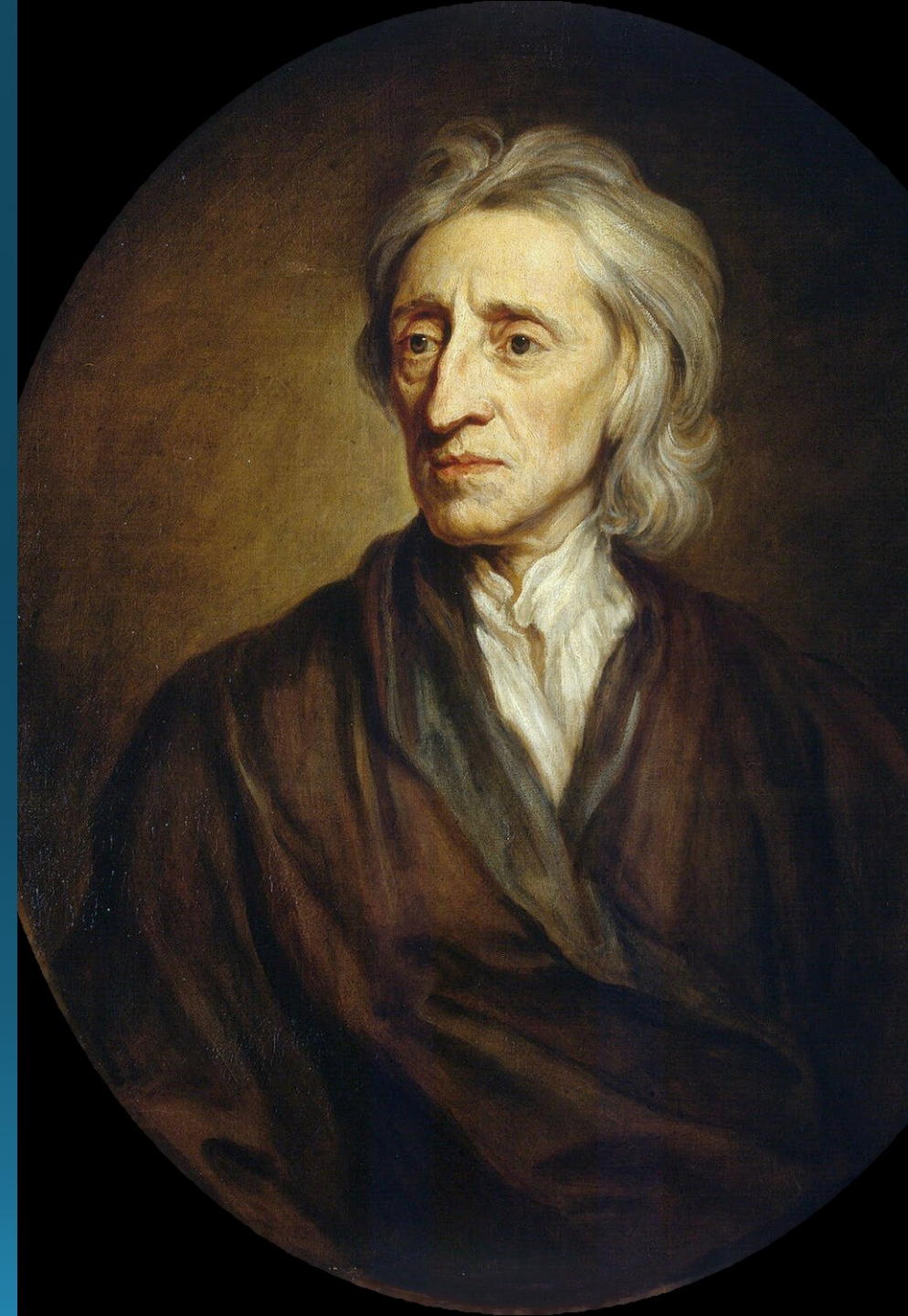
Osvietenstvo

- Isaac Newton
- Herbert z Cherbury, T. Hobbes, A. Collins, J. Tolland, M. Tindal, C. Shaftesbury, J. Locke, D. Hume
- F. M. A. Voltaire, J. J. Rousseau, D. Diderot, encyklopedisti
- Ch. Wolff, G. W. Leibniz, G. E. Lessing, J. G. Herder, I. Kant
- T. Jefferson, J. Madison, H. Wadsworth Longfellow, R. W. Emerson, W. Whitman

Osvietenstvo – 1. prúd

- Boh a jeho stvorenie – príroda a jej zákony
- Isaac Newton (1643 – 1727)
- kresťanská viera je racionálna
- rozum potvrdzuje existenciu Boha
- kresťanstvo ako prirodzené náboženstvo
- harmónia Zjavenia a rozumu
- Edward Herbert z Chesbury (1581–1648)
- John Locke (1632 – 1704)
 - „*The Reasonableness of Christianity, as Delivered in the Scriptures*“ (1695)

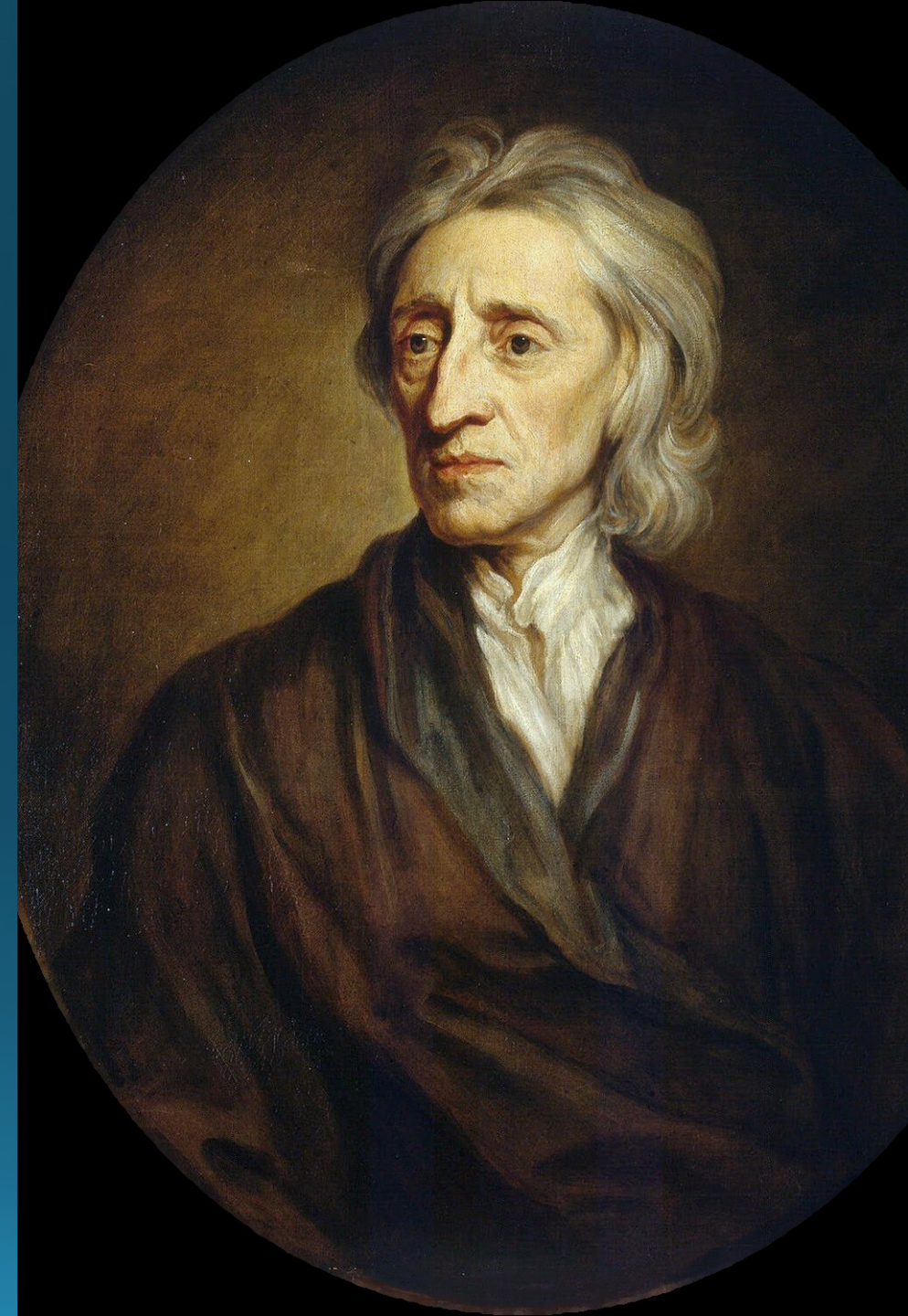

Osvietenstvo – 1. prúd

- náboženská tolerancia
- odmietnutie exkluzívneho prístupu k pravde

- John Locke (1632 – 1704)
 - „*Letters of Tolerance*“

- Gotthold Ephraim Lessing (1729 – 81)
 - „*Nathan der Weise*“ (1779)

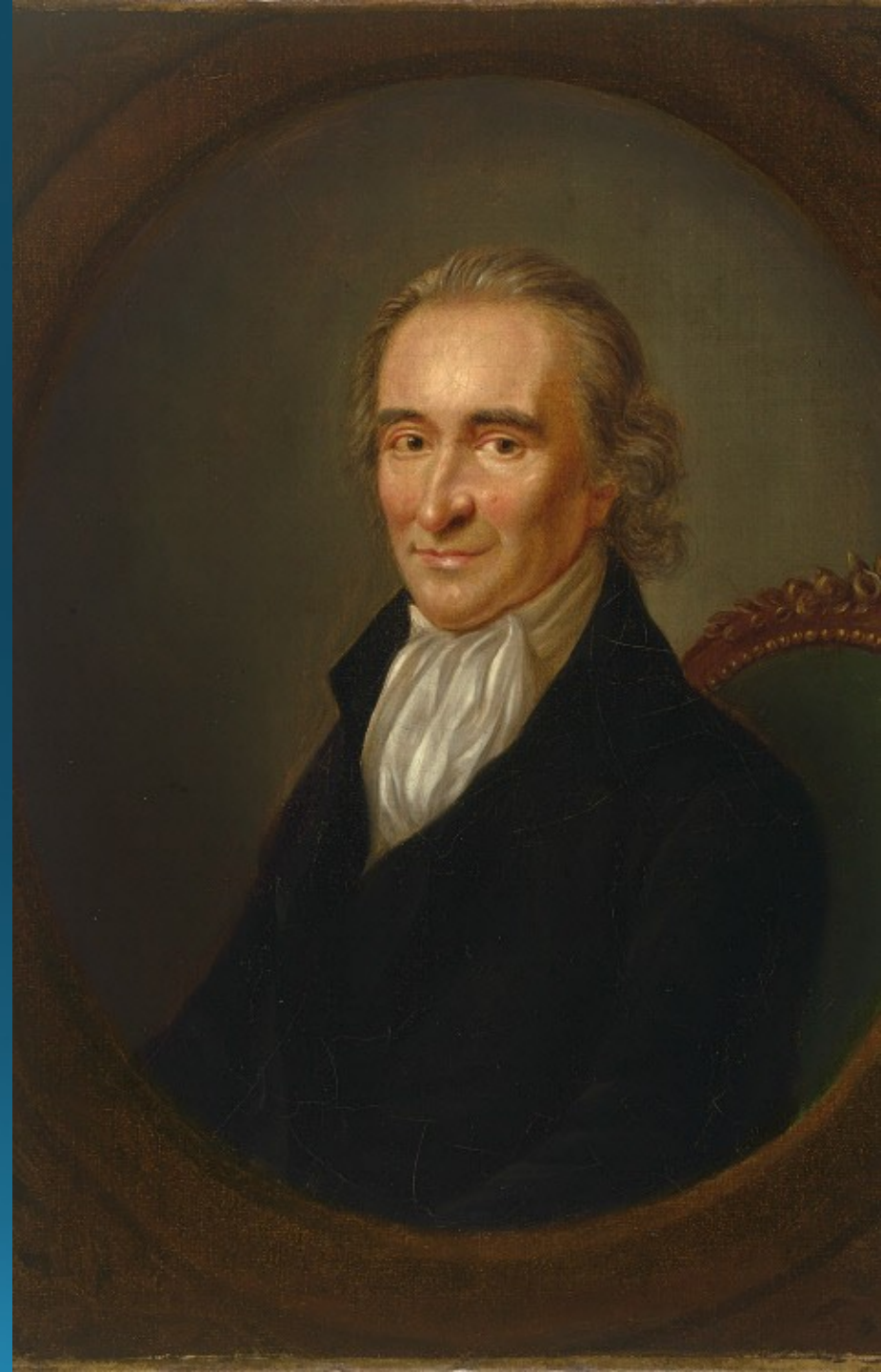
Osvietenstvo – 2. prúd

- kresťanstvo je racionálne
- poznanie Boha rozumom bez potreby Zjavenia
- John Toland (1670 – 1722)
 - „*Christianity not Mysterious*“ (1696)
- Matthew Tindal (1657 – 1733)
 - „*Christianity as Old as the Creation*“ (1730)
 - „biblia“ deizmu

Osvietenstvo – 3. prúd

- rozum posudzuje zjavenie
- odmietnutie iracionálnych povier a ritualizmu
- Thomas Paine (1736 – 1809)
 - „*Common Sense*“
 - „*The Age of Reason*“ (1794 – 1807)
- Christian Wolff
 - „*Vern. Ged. von Gott, der Welt und der Seele des Menschen, auch allen Dingen überhaupt*“ (1719)

Osvietenská kritika náboženstva

- trinitárna teológia
- osoba Ježiša
- zjavenosť Biblie
- kritika tradície

Osvietenský absolutizmus

- febronianizmus
 - Johann Nikolaus von Hontheim (1701-90)
- Frederick II. Veľký (1740-86), Karol III. (1759-88)
- jozefinizmus
 - Jozef II. (r. 1780–90)
 - nezávislosť rakúskej katolíckej cirkvi na Ríme
 - redukcia kláštorov
 - reforma kléru
 - zjednodušenie bohoslužby v prospech racionálno-etickej zbožnosti
 - tolerančný patent (1781)
 - **1794** – „*Auctorem Fidei*“

Osvietenstvo, náboženstvo a revolúcie

- geopolitická dominancia mocností
- útok osvietencov na „zastaralé“ politické inštitúcie
- formovanie modernity
- osvietenské centrá (Ženeva, Edinburgh)
- náboženské prebudenia
- jansenizmus

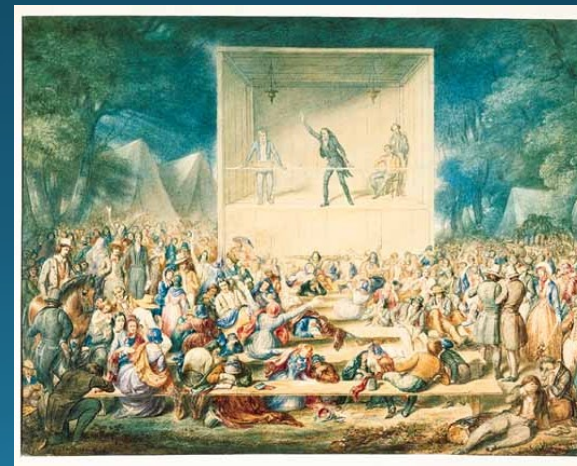
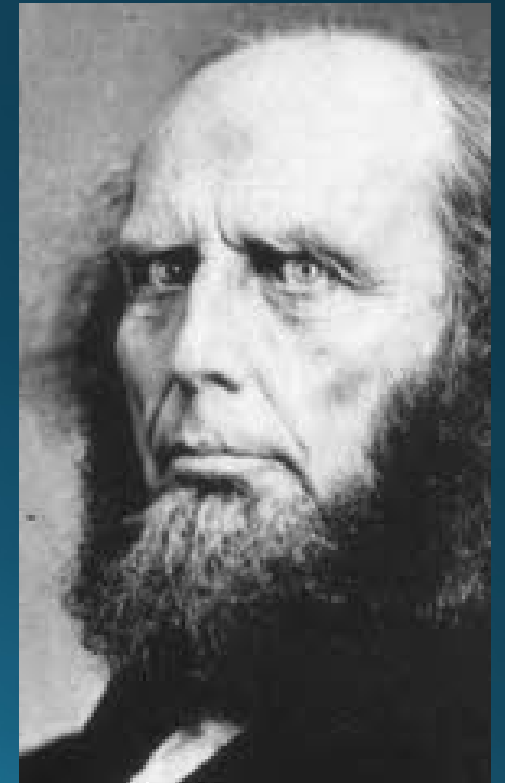

Situácia v USA

- 1776 Deklarácia nezávislosti
- 1775-83 vojna za nezávislosť
- vzťah štátu a náboženstva
 - Patrick Henry (1736–99)
 - Thomas Jefferson (1743–1826) & James Madison (1751–1836)
 - baptisti, presbyteriáni, metodisti
- 1786 „Virginia Statute for Religious Freedom“
- 1779 „Bill to Establish Religious Freedom“, 1786

Situácia v USA

- Druhé veľké prebudenie (1800-30)
- 1801 Kentucky, „Cane Ridge“
- Charles Grandison Finney (1792–1875)
 - „altar call“
- Holiness Movement
- Joseph Smith (1805–44), Mary Baker Eddy (1821–1910), Charles Taze Russell (1852–1916)
- katolíci v USA
 - 1634 Chesapeake Bay
 - 1803 kúpa Louisiany (Florida, Mexiko)
 - katolícke migračné vlny (Írsko, Taliansko, Nemecko) – Boston, New York
 - 1834 podpálenie kláštora v Charlestowne
 - antikaticizmus

Veľká francúzska revolúcia a cirkev

- **Obdobie vlády francúzskeho národného zhromaždenia (1789–92)**
 - Občianska ústava duchovenstva (1790)
- **Vláda teroru (1793–4)**
 - 1793 korunovácia Bohyne Rozumu
- **Vláda direktória (1795-1799)**
 - 1796 vyhnanie Pia VI. (1775 – 1799) z Ríma
- **Napoleon Bonaparte (1799-1815)**
 - 1801 konkordát, **Ercole Consalvi (1757–1824)**
 - 1802 organické články
 - 1804 korunovácia Píom VII. (1800 – 1823)

LE LA RAISON, DANS NOTRE-DAME DE PARIS, LE 10 NOVEMBRE

D'après le tableau de M. Ch. L. Muller, dix-neuvième siècle.

RLA07 Křesťanství II

9 Osvietenstvo a modernizmus vo svetle kresťanstva – katolícky antimodernizmus, ultramontanizmus, I. vatikánsky koncil, počiatky sociálnej náuky katolíckej cirkvi, katolícky modernizmus

Veľká francúzska revolúcia

- **cirkev pred revolúciou a jej oslabovanie**
 - spisy osvietencov
 - obmedzovanie práv a privilégií kléru
 - jansenizmus X jezuiti
 - biskupi X curés
- **Obdobie vlády francúzskeho národného zhromaždenia (1789–92)**
 - 14. 7. 1789 dobytie Bastily
 - 4. 8. 1789 augustové dekréty
 - 26. 8. 1789 Deklarácia práv občana a človeka
 - 12. 7. 1790 Občianska ústava duchovenstva
 - 1791 Aliancia Pia VI. (1775-99)
 - otázka protináboženskosti
- „štátna“/„konštitučná“ cirkev – „vzdoro“ cirkev – antináboženská platforma

LA RAISON, DANS NOTRE-DAME DE PARIS, LE 10 NOVEMBRE

D'après le tableau de M. Ch. L. Muller, dix-neuvième siècle.

Veľká francúzska revolúcia

- **Obdobie republiky (1792-95)**
 - 21. 6. 1791 zatknutie Ľ. XVI.
 - 10. 8. 1792 útok na kráľovský palác, prevrat
 - 20. 9. 1792 bitka pri Valmy
- **Vláda teroru (1793-4)**
 - 21. 1. 1793 poprava Ľ. XVI
- **1. vlna dechristianizácie (1793-94)**
 - cirkev ako súčasť ancien regime, náboženstvo ako povera
 - občianske náboženstvo
- 1793 korunovácia Bohyne Rozumu

LE LA RAISON, DANS NOTRE-DAME DE PARIS, LE 10 NOVEM

D'après le tableau de M. Ch. L. Muller, dix-neuvième siècle.

Veľká francúzska revolúcia

- **Vláda direktória (1795-1799)**
 - 1796 vyhnanie Pia VI. (1775 – 1799) z Ríma
 - **2. vlna dechristianizácie (1797 – 1801)**
 - 9. 11. 1799 zvrhnutie Direktória
- **Napoleon Bonaparte (1799-1815)**
 - 1801 F. konkordát, **Ercole Consalvi (1757–1824)**
 - 1802 organické články
 - 1804 korunovácia Piom VII. (1800 – 1823)
 - 1808 vstup francúzskych vojsk do Ríma a zadržanie pápeža v Kvirinálskom paláci
 - 1809 imperiálny dekrét rušiaci pápežskú suverenitu
 - 1814 kolaps napoleonovského režimu a Ľ. XVIII.

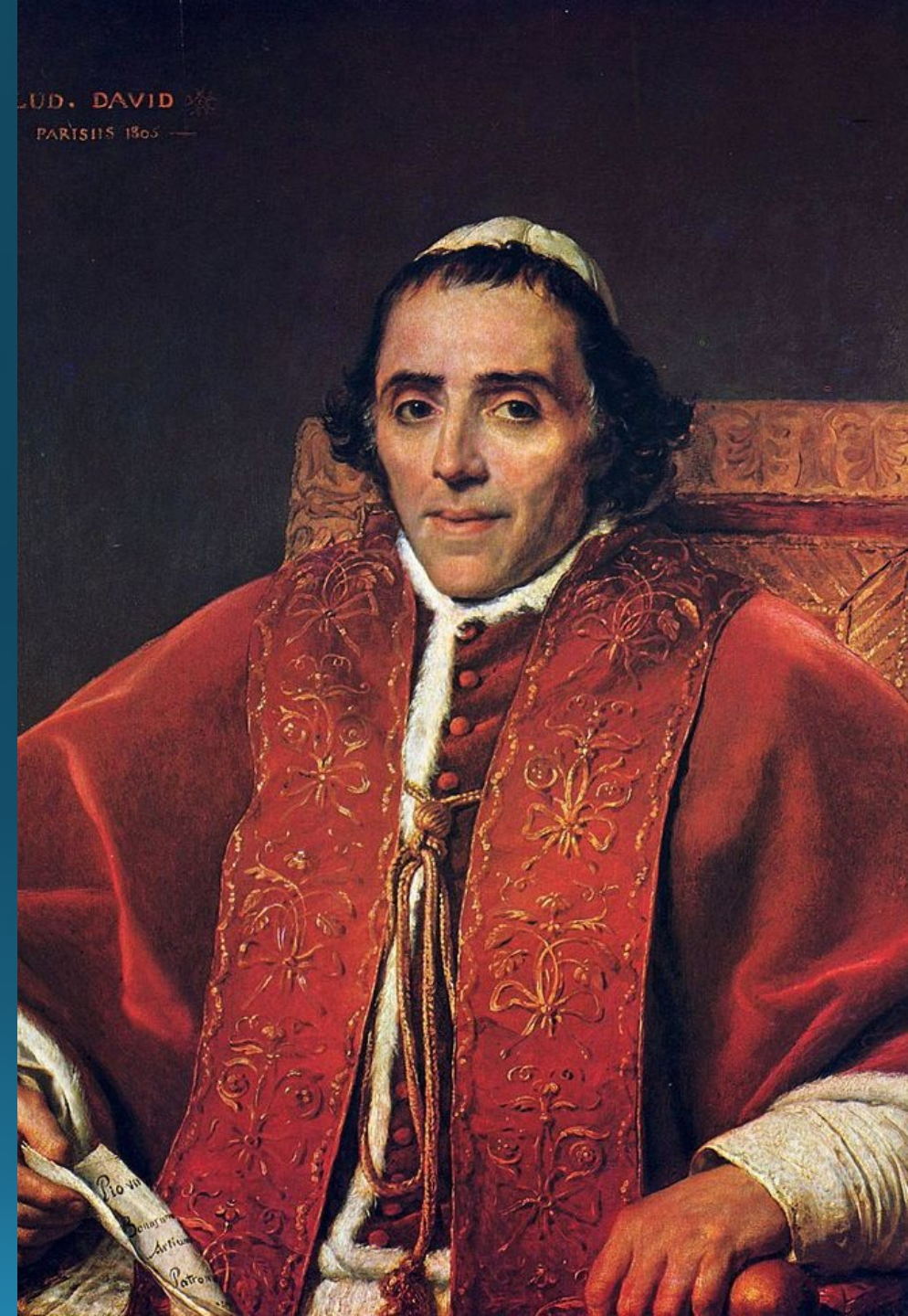

LE LA RAISON, DANS NOTRE-DAME DE PARIS, LE 10 NOVEMBRE

D'après le tableau de M. Ch. L. Muller, dix-neuvième siècle.

Pius VII. (1800 – 1823)

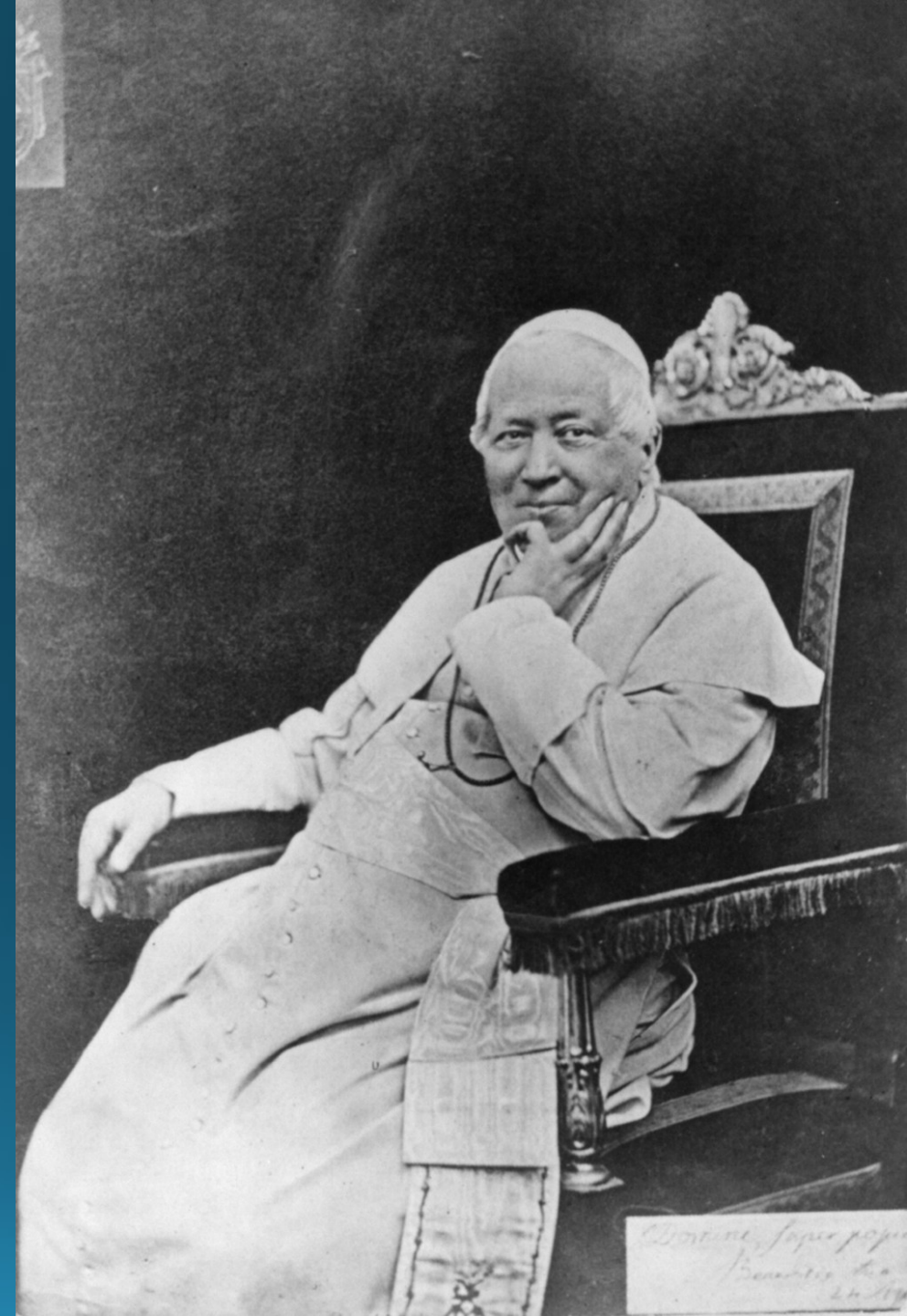
- obdobie obnovy
- zelanti a politicanti
- kardinál **Ercole Consalvi** (1757–1824)
- 1814 návrat p. a vatikánskych archívov do Ríma
 - obnovenie jezuitského rádu
 - aliancia oltáru a trónu
- 1814-15 Viedenský kongres
- 1816 reformy

- **Lev XII.** (1823 – 1829)
 - zrušenie Consalviho reforiem
- **Pius VIII.** (1829 – 1830)
- **Gregor XVI.** (1831 – 1846)
 - posilnenie anti-liberálneho postoja a nepokojov
 - Rakúsko v boji proti nacionalistickým povstalcom

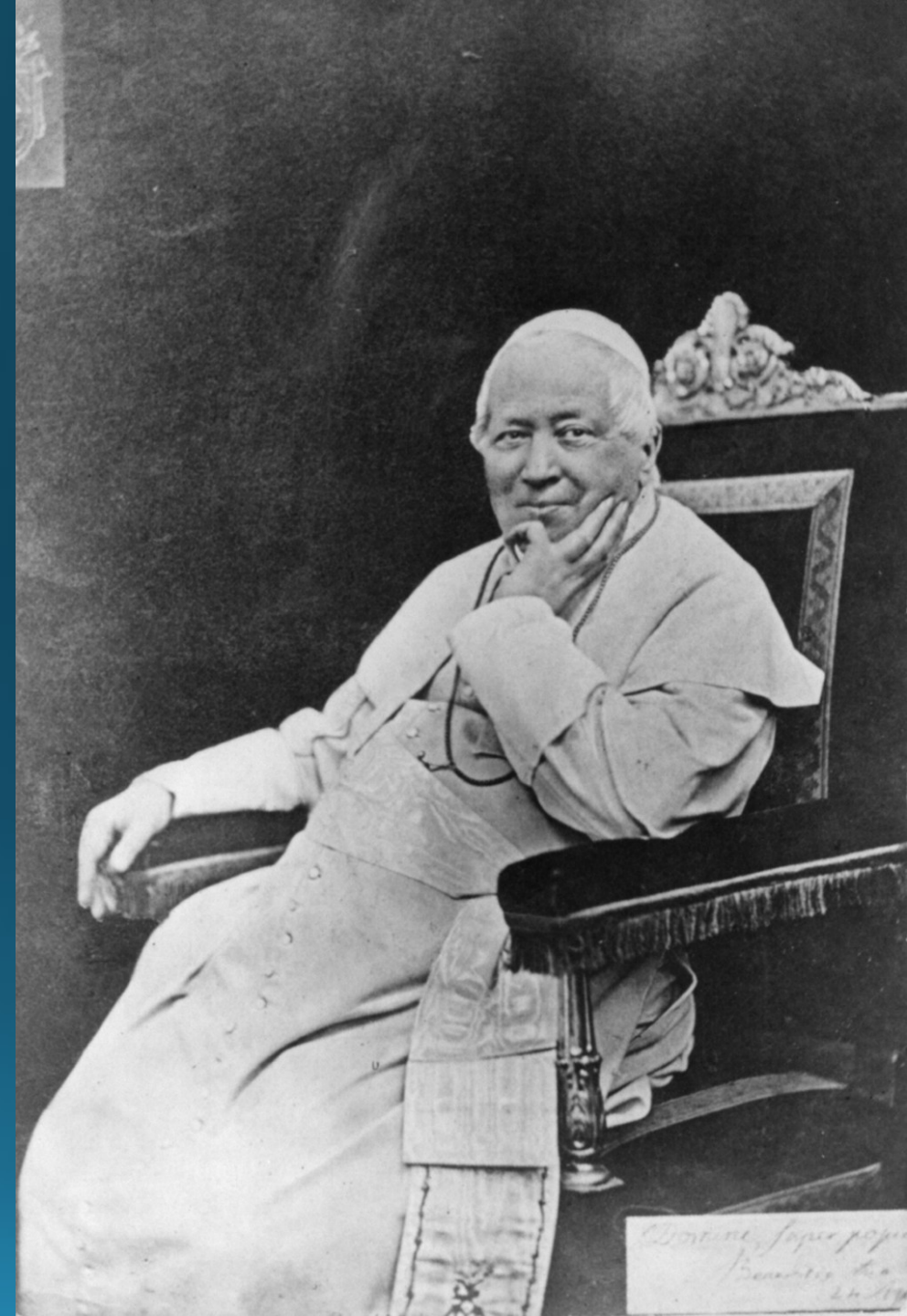
Pius IX. (1846–78)

- nárast nacionalizmu a hnutie “Risorgimento”
- **1848** útek do pevnosti Gaeta
- **1860** porážka pápežských vojsk
- **1861** vytvorenie jednotného talianskeho kráľovstva
- **1870-71** francúzsko-pruská vojna

Pius IX. (1846–78)

- (neo-)ultramontanizmus
- Vincenzo Gioberti (1801–1852)
- Joseph de Maistre (1753–1821)
- 1854 mariánska dogma
- 1864 „*Syllabus of Errorum*“

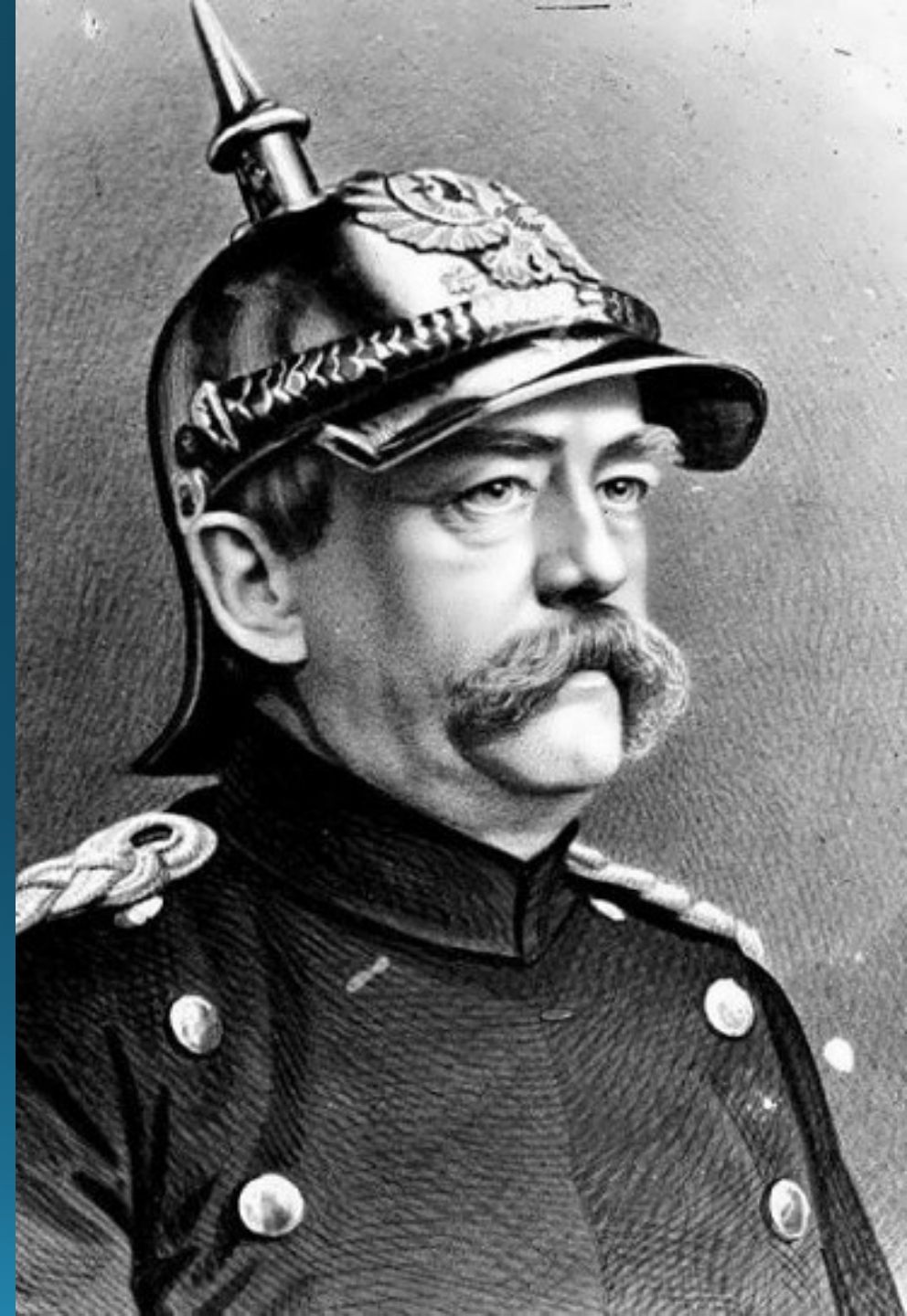
1. vatikánsky koncil (1869–70)

- „Dei Filius“ – rozum a viera
- „Pastor Aeternus“ – pápežská neomylnosť

Bismarckov „Kulturkampf“ v Prusku

- 1848/49 zjednocovanie Nemecka
- 1861 Viliam I. menuje Bismarcka premiérom a ministrom zahraničia
- 1866 vojna proti Rakúsku
- 1870-71 francúzsko-pruská vojna, zjednotenie Nemecka
- 1871 útok na katolícku cirkev
- 1873 štát dosadzuje klérus
- 1875 zrušenie náboženských rádov
- 1878 uzavretie seminárov

Lev XIII. (1878-1903)

- „Aeterni Patris“
- sociálne učenie katolíckej cirkvi
 - G. XVI. „Cum Primum“ (1832)
 - „Immortale Dei“ (1885)
 - „Plurimis“ (1888) a „Catholicae Ecclesiae“ (1890)
 - „Libertas“ (1888)
- zdroje
 - Frédéric Ozanam
 - Wilhelm Emmanuel von Ketteler
- 1. 5. 1891 (15. 5.) „Rerum novarum“
 - Matteo Liberatore

Pius X. (1903–1914)

- 1903 – „*E Supremi*“
- 1907 – „*Lamentabili Sane Exitu*“
- 1907 – „*Pascendi Dominici Gregis*“

Liberálna teológia

- **Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher** (1768–1834)
 - 1799 „*O náboženstvi: Řeči ke vzdělancům mezi jeho pohrdači*“
 - 1820-1821 „Křesťanská víra představená v souvislosti podle zásad evangelické církve“
- **Radikálna kritika evanjelií**
 - **tübigenská škola**
 - Ferdinand Christian Baur (1792—1860)
 - David Friedrich Strauss (1808—1874)
 - Adolf von Harnack (1851–1930)
 - Albrecht Ritschl (1822—1889)
 - „*Die christliche Lehre von der Rechtfertigung und Versöhnung*“
- **Nábožensko-historická škola**
 - Ernst Troeltsch (1865–1923)
- interpretácia biblického učenia
- autentická podoba Ježiša Krista
- etický rozmer kresťanstva
- radikálna kritika evanjelií
- historicko-kritické skúmanie Biblie
- škola dejín náboženstva

Katolícky modernizmus

- Alfred Loisy (1857–1940)
- George Tyrrell (1861–1909)

- relativita a dejinnosť teológie
- inšpirácia protestantskou exegézou
- odmietnutie diskontinuity medzi Ježišom a cirkvou
- Pius X. „Pascendi dominici gregis“ (1907)

- katolícka tübingenská škola
 - Johann Sebastian von Drey (1777 – 1853), Johann Adam Möhler (1796 – 1838), Johann Baptist von Hirscher (1788 – 1865), Franz Anton Staudenmaier (1800 – 1856), Johannes von Kuhn (1806 – 1887)

RLA07 Křesťanství II

**10 Křesťanství ve věku extrémů I – západní křesťanství a krize západní společnosti v 1.polovině 20. století, západní křesťanství a totalitarismus.
Křesťanství ve věku extrémů II – aggiornamento a II. vatikánský koncil, ekumenismus, globalizace a západní křesťanství.**

Pápežstvo na začiatku 20. storočia

- pápežstvo a modernita
- romanizácia
- kult pápeža
- pápež ako nadnárodný diplomat a „peacemaker“
- sociálny aspekt
- rozvoj teologického myslenia
- ekumenické hnutie
- mariánske hnutie

Pius X. (1903–1914)

- 1903 – „*E Supremi*“
- 1907 – „*Lamentabili Sane Exitu*“
- 1907 – „*Pascendi Dominici Gregis*“

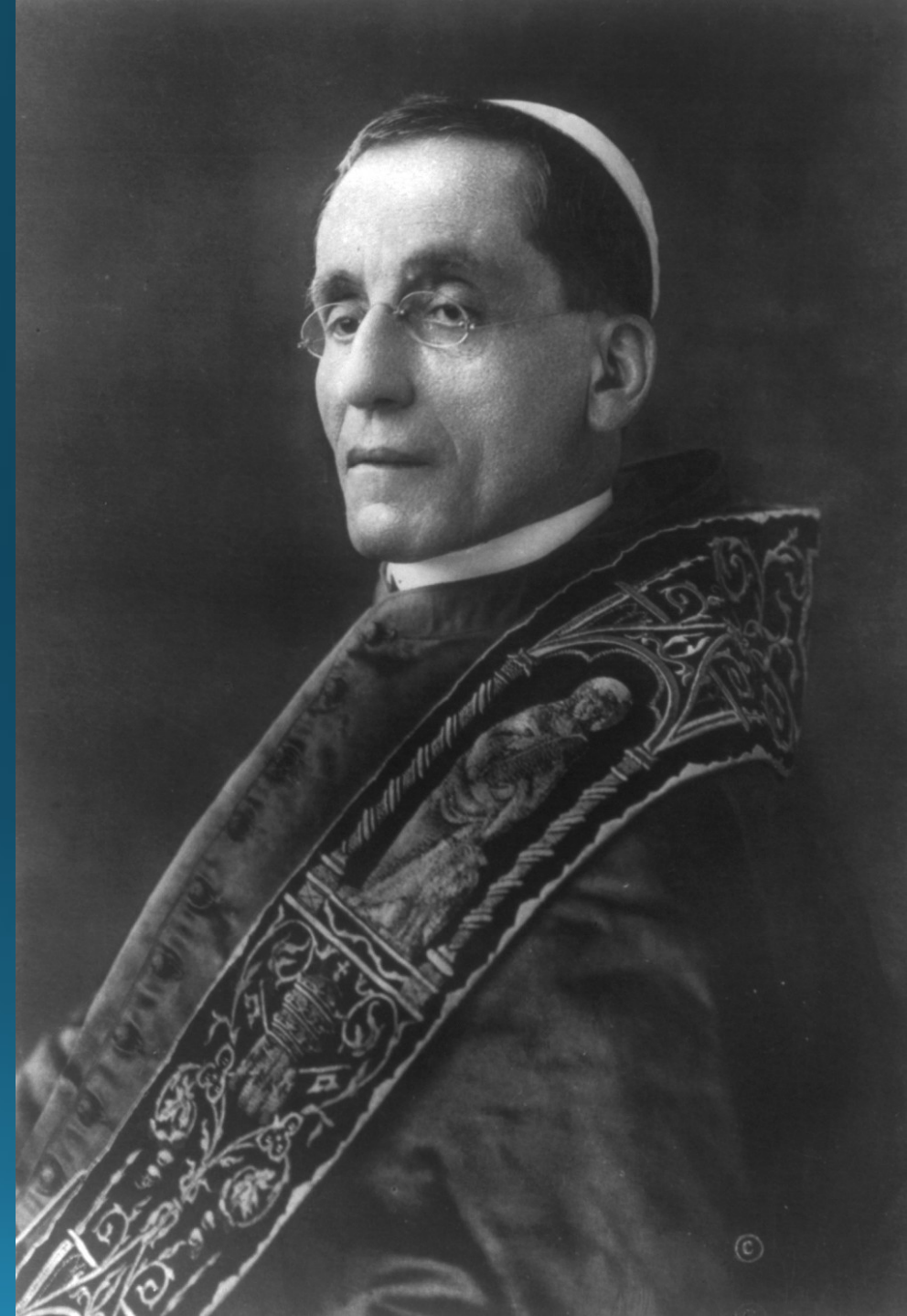

Benedikt XV. (1914 – 1922)

- 1. svetová vojna
- sekretár Pietro Gasparri

- Kódex kanonického práva (1917)
- Katechizmus katolíckej cirkvi (1921)
- ortodoxné východné cirkvi
- rozhovory v Malines

- „*Maximum illud*“ (1921)

Medzi vojnami

- **Rudolf Otto (1869–1937)**
- **Karl Holl (1866–1926)**

- **Rudolf Bultmann (1884–1976)**
 - demytologizácia
 - Formgeschichte
 - *Sitz im Leben*
- **Paul Tillich (1886–1965)**
 - „tretia cesta“ (medzi dialektickou a liberálnou teológiou)

Situácia v Nemecku

- hnutie „Nemeckí kresťania“
- 1933 „árijská klauzula“
- Reinhold Krause (1893–1980) a podpora nacizmu
- Dietrich von Hildebrand (1889–1977)

- Dietrich Bonhoeffer (1906-1945)
 - kirchenkampf
 - 1934 Vyznávajúca cirkev

- Karl Barth (1886–1968)
 - teológia krízy vs. kultúrny protestantizmus

Pius XI. (1922-39)

- fašistické hnutie a „rímska otázka“
 - lateránske zmluvy (1929)
- Reichskonkordat (1933)
- „*Mit brennender Sorge*“ (1937)
- „*Humani generis unitas*“ (1938)

- „*Casti connubi*“ (1930)
- „*Quadragesimo anno*“

Pius XII. (1939–1958)

- 2. svetová vojna
 - 1940 plán „päťbodového mieru“
 - holokaust
- vzťahy s USA
- studená vojna

- „*Munificentissimus Deus*“ (1950)
- „*Humani generis*“ (1950)
- „*Divino afflante spiritu*“ (1943)

Po 2. svetovej vojne

- *Nouvelle Théologie*
 - Joseph Ratzinger
- teológia oslobodenia
 - Gustavo Gutierrez
 - Leonardo Boff
- feministická teologie osvobození
 - Carter Heyward

Ján XXIII. (1958–1963)

- „provizórny pápež“
- progresívne vs. konzervatívne krídlo
- „*Mater et magistra*“ (1963)
- „*Pacem in terris*“ (1963)
- otvoreníu sa Východu
- pápež Koncilu

2. Vatikánsky koncil (1962-1965)

- Ján XXIII - Pavol VI.
- aggiornamento
- „*Sacrosanctum concilium*“ – liturgia
- „*Lumen gentium*“
- „*Gaudium et Spes*“
- „*Nostra aetate*“ a „*Unitatis redintegratio*“
- ekumenismus
 - Hans Küng

Pavol VI. (1963–1978)

- „*Dei Verbum*“
- náboženská sloboda
- „*Popolorum progressio*“ (1967)
- ostpolitik

- zápas s dôsledkami koncilu
 - tradicionalistickí
 - Marcel Lefebvre - Kňazské bratstvo svätého Pia X.
 - progresívni

- „*Sacerdotalis caelibatus*“ (1967)
- „*Humanae vitae*“ (1968)
- „*Personae humanae*“ (1975)

- Ján Pavol II. (1978–2005)
 - „*Ordinatio sacerdotalis*“ (1994)
 - „*Veritatis splendor*“ (1993)
- Benedikt XVI. (2005 – 2013)
 - reformný, neskôr konzervatívny
- František I. (2013 –)
 - jezuita
 - vplyv teológie oslobodenia
 - dôraz na sociálnu pomoc
 - ekumenizmus
 - kritika kapitalizmu

Postmoderné křesťanstvo

- spoločenstvo
- racionalita
- absolútna objektivita vedy
- rozvoj poznania a pokrok